

Δημήτρης Καραγιώργος
Επ. Καθηγητής Παιδαγωγικής Δημοτικής Εκπαίδευσης
Κοινωνικές Σπουδές στην Εκπαίδευση

Η φιλοσοφία της Παιδείας του Παν/μίου των Ορέων

Τον «Παν/μιο των Ορέων (ΠτΟ)» είναι ένας νεοσύστατος θεσμός, με κύριο εμπνευστή τον Πρύτανη του Παν/μίου Κρήτης, Ιωάννη Παλλήκαρη - προφανώς, ως απόσταγμα πολλών ιδεοκαταιγίδων με την επιστημονική του ομάδα .

Το ΠτΟ, ανταποκρινόμενο στην κραυγή αγωνίας της κοινωνίας: **που είναι οι άνθρωποι του πνεύματος;** με logo «...» και μότο «**πάντων χρημάτων μέτρον άνθρωπος**» (μέτρο όλων των πραγμάτων - οφείλει να - είναι ο άνθρωπος), στοχεύει στη «συνέυρεση» επιστημονικής και εμπειρικής γνώσης, στην αμοιβαιότητα επιστημονικής κοινότητας και λαϊκής σοφίας, αξιώνει και υπηρετεί, αδιάκριτα, τις υπαρξιακές ανάγκες του ανθρώπου.

Ένας, θεσμός προσφοράς καινοτόμων δραστηριοτήτων και επιστημονικών υπηρεσιών, σε ανθρώπους με την δυσκολότερη πρόσβαση στη επιστημονική γνώση και κοινωνική πρόνοια – με την ουσιαστική και ετυμολογική έννοια του όρου.

Πεποίθησή του ΠτΟ είναι πως οι ξωμάχοι, άνθρωποι των Ορέων – και όχι μόνο - έχουν κληροδοτήσει και κατέχουν ανεκτίμητη σωρευμένη εμπειρική γνώση αμέτρητων γενεών μέσα στους αιώνες. Έχει την πεποίθηση πως μπορεί να βοηθήσει στην καλύτερη αξιοποίηση αυτής της γνώσης από τους κατόχους της, προς κοινό όφελος όλων των κατοίκων της Νήσου.

Το ΠτΟ, συνεπώς, επιδιώκει να αναδειχθεί, να κεφαλαιοποιηθεί και να «γονιμοποιηθεί» η εμπειρική αυτή γνώση με την επιστημονική γνώση, όπου υπάρχει συνάφεια ή συμβατότητα, για να ωφελήσει όλο τον κόσμο. Θετική παρενέργεια μιας τέτοιας προσέγγισης θα είναι η απαραίτητη επικοινωνία, με στόχο την κοινωνική συνοχή των ανθρώπων της Κρήτης, και η δημιουργία μιας ενσυναίσθησης, που θα βελτιώσει την αυτοαντίληψη και αυτοπεποίθηση του Κρητικού λαού.

Μια αμφίδρομη σχέση ανθρώπινης συνέυρεσης, ανεξάρτητα μορφωτικού κεφαλαίου, με διαστάσεις μαθησιακές, εμπειρικές, ανθρώπινες, Κρητικές.

Ως τέτοιο, το ΠτΟ, διακατέχεται και προωθεί μια εκπαιδευτική φιλοσοφία ή φιλοσοφίας της παιδείας. Πεποίθησή του είναι πως, το **έλλειμμα παιδείας**, που χαρακτηρίζει, διαχρονικά, την Νεότερη Ελλάδα, είναι η βασική αιτία της σημερινής κατάντιας μας, εννοώντας τα ακόλουθα:

Παιδεία δεν συνιστά, απαραίτητα, τη γραμμική σχέση ετών εκπαίδευσης, (υποχρεωτικής ή μη), και συνακόλουθης παραγωγής πτυχίων (με «αντίκρισμα» ή χωρίς). Αντίθετα, είναι μια κατάσταση που αξιώνει και αποσκοπεί στην μετουσίωση της γνώσης – επιστημονικής και εμπειρικής – σε πεποίθηση και στάση ζωής, στη σφαιρική και πολυδιάστατη διαμόρφωση κριτικού προσώπου, συμμετοχικού - ενεργού πολίτη, με εξειδικευμένη γνώση (επιβιωτική και επαγγελματική), κριτικές δεξιότητες και δυνατότητες, κοινωνική και (συνακόλουθα) δημοκρατική συνείδηση, οικολογική και (συνακόλουθα) καταναλωτική συνείδηση, ενσυναίσθηση και αλληλοπεριχώρηση.

Συνοπτική παρουσίαση του εκπαιδευτικού μοντέλου και ορολογίας:

Εκπαίδευση εννοείται η διαδικασία απόκτησης **αγωγής** και **μόρφωσης**, απόσταγμα των οποίων είναι η **παιδεία**. Όταν η εκπαιδευτική διαδικασία προσεγγίζεται εξειδικευμένα, επιστημονικά αξιόπιστη και παρέχεται σε προκαθορισμένο χρόνο, τόπο και από ειδικούς, καλείται **τυπική εκπαίδευση**. Όταν συγκροτείται από εμπειρικούς που, παρά ταύτα, έχουν κληρονομήσει, κεφαλαιοποίησαν και κατέχουν σωρευμένη γνώση γενεών μέσα στους αιώνες και σε απρογραμμάτιστο χρόνο και τόπο, συνήθως αυτοσχεδιάζοντας, καλείται **άτυπη εκπαίδευση**.

Αγωγή καλείται η επιβιωτική, λειτουργική, χρηστική πληροφορία – γνώση που απαιτείται για να επιβιώσει ένα πρόσωπο. Είναι μια μορφή δογματικής διδασκαλίας, μια μορφή πλύσης εγκεφάλου ή μια «αναγκαία κακή» παιδαγωγική προσέγγιση. Η σχέση διδάσκοντα διδασκόμενου είναι μονοδρομική, σχέση εξάρτησης και χειραγώγησης. Ο διδασκόμενος, εν τη αγνοία του, αφού στερείται νοητικής ωρίμανσης και δεξιοτήτων να αξιολογήσει και να φιλτράρει τα ερεθίσματα που εισπράττει, είναι απόλυτα εξαρτημένος από τον διδάσκοντα. Αγωγή είναι δεξιότητες και ικανότητες που αποσκοπούμε να κατακτήσουν τα παιδιά όπως: πώς να ντύνονται, πώς να τρώνε χωρίς να λερώνονται, να μην βάζουν το χεράκι τους στην πρίζα, να μην περνούν στο απέναντι πεζοδρόμιο με κόκκινο σηματοδότη, , πώς να συμπεριφέρονται σε κάθε περίπτωση, πώς να συμβιώνουν αρμονικά μέσα σε ένα κοινωνικό σύνολο κ.ο.κ.

Η **Αγωγή** οφείλει – και ωφελεί - να προσφέρεται στο παιδί μέχρι αυτό να εκδηλώσει κριτικές δεξιότητες και αρχίζει να αξιώνει επιχειρήματα και σκεπτικό: «γιατί να κάνω αυτό»; κ.λπ. Με την εμφάνιση αυτών των δεξιοτήτων, η **Αγωγή** οφείλει να παραχωρήσει τη θέση της στην **Μόρφωση**.

Μόρφωση είναι η κατάσταση, στο πλαίσιο της οποίας, η μαθησιακή διαδικασία στοχεύει στην καλλιέργεια της σκέψης. Η σχέση διδάσκοντα διδασκόμενου είναι αμφίδρομη και ισότιμη. Καθένας μέσα σ' αυτή τη σχέση καταθέτει λογικά επιχειρήματα για να πείσει ή αξιώνει τέτοια για να πεισθεί. **Η μόρφωση ανεξαρτητοποιεί, αυτονομεί και ελευθερώνει**. Παράδειγμα: ενώ αξιοποιώντας την αγωγή, έπρεπε να βρούμε τρόπους να αποτρέψουμε το μικρό παιδί να βάλει το χεράκι του στην πρίζα για να μην σκοτωθεί, αξιοποιώντας τη μόρφωση, στο πλαίσιο του μαθήματος της Φυσικής, στην Ε' Δημοτικού, του διδάσκουμε πως λειτουργεί ο ηλεκτρισμός, τι κάνουν τα πρωτόνια και τα νετρόνα κ.λπ. το παιδί γνωρίζει τη λειτουργία, τα ευεργετήματα, αλλά και τους κινδύνους του ηλεκτρισμού, και τους τρόπους προστασίας του και «αυτονομείται». Δεν χρειάζεται, πλέον, να το προστατεύει κάποιος από την πρίζα για να μην σκοτωθεί. Γι' αυτό λέμε «η **γνώση αυτονομεί και ελευθερώνει**». Για να επιτελέσει το σκοπό της η μόρφωση, θα πρέπει, συστηματικά και εμπρόθετα, να «απομυθοποιήσει» ό,τι άκριτα και δογματικά, το κάθε παιδί, έχει ενστερνιστεί στη διάρκεια της αγωγής του.

Τα απόσταγμα αγωγής και μόρφωσης συνιστά την παιδεία. Παιδεία έχουμε όταν καταφέρνουμε να μετουσιώνουμε τη γνώση σε πεποίθηση και στάση ζωής.

Το ΠτΟ σέβεται την «Αυτονομία της Εκπαίδευσης», η οποία κινείται σε τρεις άξονες:

1. Κατανόηση Φυσικού κόσμου:

- **Κατανόηση των φυσικών νόμων.** Αιτιώδεις σχέσεις φυσικών νόμων και φυσικών φαινομένων και οι επιπτώσεις τους στη ζωή μας (βρέχει γιατί υπάρχει βαρομετρικό χαμηλό και όχι γιατί θέλει να μας τιμωρήσει ο θεός).

- **Δημιουργία συμβιωτικής σχέσης με τη φύση.** Συγκρότηση οικολογικής και (συνακόλουθα) «καταναλωτικής» συνείδησης. Αντιδιαστολή μεταξύ ανάγκης και επιθυμίας (το πρώτο ζευγάρι παπούτσια είναι ανάγκη, το όγδοο επιθυμία. Ενώ οι επιθυμίες μας για κατανάλωση είναι απεριόριστες, η Φύση και οι πλουτοπαραγωγικές πηγές της έχουν περιορισμούς).

2. Κατανόηση του Κοινωνικού κόσμου:

- κατανόηση των όρων της κοινωνικής οργάνωσης και πρόσφοροι τρόποι βελτίωσής της.
- συγκρότηση της κοινωνικής συνείδησης με ενσυναίσθηση και αλληλοπεριχώρηση, ως προϋπόθεση της αρμονικής συμβίωσης.
- συγκρότηση δημοκρατικής συνείδησης. Απόλυτος και δεσμευτικός σεβασμός στις δημοκρατικές αξίες – **ελευθερία σκέψης και έκφρασης, ισονομία, κοινωνική δικαιοσύνη**, με την απόλυτη προϋπόθεση πως η εφαρμογή μιας αρχής, δεν μπορεί να αναιρεί την άλλη, όπως, δυστυχώς, στην εφαρμογή του Κ.Ο.Κ. ο νομοθέτης, στην προσπάθειά του να εφαρμόσει την αρχή της **ισονομίας** - «όποιος και αν παραβιάσει το STOP έχει πρόστιμο 500 ευρώ» - αναιρεί την αρχή της **κοινωνικής δικαιοσύνης**, αφού τα 500 ευρώ προσλαμβάνουν διαφορετικό μέγεθος σε διαφορετικούς, οικονομικά, συνανθρώπους μας. Θα μπορούσε να είναι το 1/1000 του μηνιαίου μισθού ή 2 ημέρες φυλάκισης, μη εξαγοράσιμης).
- Παιδεία και Δημοκρατία συγκροτούν ένα αλληλοτροφοδοτούμενο κλειστό κύκλωμα. Η Δημοκρατία για να λειτουργήσει απαιτεί πολίτες με παιδεία, κριτικούς, συμμετοχικούς, ενεργούς. Αναβαθμισμένη παιδεία, οδηγεί σε αναβαθμισμένη δημοκρατία, που με τη σειρά της απαιτεί αναβαθμισμένη Παιδεία κ.ο.κ.
- κατανόηση και αντιδιαστολή μεταξύ θεσμών και φορέων – **οι θεσμοί είναι οι μόνοι εγγυητές ευνομούμενης κοινωνίας και όχι οι φορείς, τα πρόσωπα** - όσο ηθικά κι αν είναι αυτά. Όποιος, συνεπώς, λέει «εγώ είμαι ο εγγυητής» του οτιδήποτε - ό,τι θέση κι αν κατέχει - λέει μπούρδες (υβρίζει, με την αρχαιοελληνική έννοια του όρου) γιατί, απλά, δεν γνωρίζει αν θα υπάρχει την επόμενη μέρα.

3. Καλλιέργεια κριτικής Σκέψης. Ο απώτερος σκοπός της εκπαίδευσης και της κοινωνικής οργάνωσης. Συνιστά τον εξανθρωπισμό μας, τη διαφοροποίηση και αντιδιαστολή μας από τα άλογα όντα. Ως homo sapiens η στοχαστικότητά μας κληροδοτείται μόνο ως δυνατότητα. Για να πραγματοποιηθεί, θα πρέπει να βρεθούμε στο κατάλληλο – κριτικό οικογενειακό, σχολικό, κοινωνικό περιβάλλον. Αυτό συνιστά και τη μέγιστη ευθύνη της κοινωνίας, και για να επιτευχθεί, οφείλει να συνοψίζεται και να επιδιώκεται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα, από τη συλλογική της συνείδηση της κοινωνίας μας.

Η κριτικότητα, εκτός από μεταγνωστική δεξιότητα, είναι, κυρίως, μια κατάσταση που αξιώνει καθημερινά και εσαεί, πως βρισκόμαστε σε μια εγρήγορση να αντιστοιχούμε τις πεποιθήσεις μας με τις στάσεις μας. Πεποίθηση και στάση ζωής θα πρέπει να συναρτηθούν τις δυο όψεις του ίδιου νομίσματος.

Χαρακτηριστικά κριτικού προσώπου: Είναι δεκτικός σε κάθε πρόκληση, αναφορικά με τις πεποιθήσεις του και την κοσμοαντίληψή του. Μάλιστα, επειδή **η αλλαγή είναι το μόνο σταθερό μέγεθος στη ζωή**, ενόψει κάθε εξέλιξης στην επιστήμη, την τεχνολογία και στις κοινωνικές, πολιτικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις, προκαλεί και «δοκιμάζει», ο ίδιος, τον έλεγχο των πεποιθήσεών του και της κοσμοαντίληψής του, μέσα από καθημερινή εγρήγορση και ενημέρωση, τόσο στο χώρο τον προσωπικό - κοινωνικό, όσο και τον επαγγελματικό.

Παιδαγωγικές Προσεγγίσεις

Το Π.τ.Ο, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, αλλά και στην εκπαίδευση των ενηλίκων, μετέρχεται και αξιοποιεί παιδαγωγικές προσεγγίσεις που αποσκοπούν στην ευτυχία των διδασκόμενων, μέσα από την ελευθερία και αυτονομία που τους προσφέρει η γνώση, μετουσιωμένη σε πεποίθηση και στάση ζωής.

Οι εκπαιδευτικές – παιδαγωγικές δραστηριότητες που μετέρχεται και αξιοποιεί το Π.τ.Ο. είναι φαινομενικά νέες, στην ουσία, διαχρονικά καινοτόμες μέθοδοι, κλασικές, με την έννοια πως στην κλασική Αθήνα ήταν κοινός παιδαγωγικός τόπος, που ανεξήγητα έχουμε προ πολλού απεμπολήσει, αλλά ευτυχώς τελευταία «ανακαλύφθηκαν» ή ήρθαν ως αντιδάνεια από τη δυτική ακαδημαϊκή κοινότητα.

Προσεγγίσεις όπως:

- **Διαθεματική προσέγγιση.** Μια πρακτική στο χώρο της γνωστικής ψυχολογίας και της παιδαγωγικής, όπου, επειδή η γνώση είναι ενιαία και αδιαίρετη, για να προσεγγιστεί ένα θέμα προς μελέτη, σφαιρικά και πολυδιάστατα, αντλούμε γνώσεις και ερευνητικά εργαλεία από πολλά διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα ή θεματικές.

- **Αλληλοδιδασκαλία.** Επειδή, με αυτή την προσέγγιση, απουσιάζουν οι εξουσιαστικές σχέσεις διδάσκοντα - διδασκόμενου, τα παιδιά είναι, γνωστικά, πιο κοντά το ένα στο άλλο, επινοούν τρόπους που είναι προσφορότεροι στους αντιληπτικούς τους μηχανισμούς. (Λέγεται ότι μαθαίνουμε 95% αυτού που διδάσκουμε).

- **Βιωματική προσέγγιση.** Σε αντίθεση με την παραδοσιακή – δασκαλοκεντρική προσέγγιση, οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία, «μαθαίνουν κάνοντας», που αποτελεί το μότο κορυφαίων παιδοψυχολόγων (Dewey, Bruner, Frey, κ.λπ., σύμφωνα με τους οποίους, τα παιδιά μαθαίνουν ανακαλύπτοντας, αναπτύσσονται φυσιολογικότερα οι συναισθηματικές και ψυχοκοινωνικές τους δεξιότητες, και το σχολείο δεν είναι ετομασία για τη ζωή, αλλά η ίδια η ζωή. Και ο Περικλής έλεγε πως «αχρείος (άχρηστος) για τη δημοκρατία, ο μη ενεργός, μη συμμετοχικός πολίτης.

- **Παιδεύει παίζει:** Η μαθησιακή διαδικασία πραγματώνεται με παιγνιώδη τρόπους. Με το παιχνίδι και την κοινωνική μάθηση δίνεται έμφαση στο συναίσθημα που βιώνεται. Εκφράζονται ευχάριστα και δυσάρεστα συναισθήματα και κατανοείται ο τρόπος με τον οποίο συμβάλλουν στη διαμόρφωση συμπεριφορών. Ο λόγος που τα παιδιά είναι «ερωτευμένα» με το παιχνίδι είναι γιατί το μαθαίνουν μέσα από την αλληλοδιδασκαλία, και τη βιωματική προσέγγιση. Με άλλα λόγια, **αν το παιχνίδι το**

δίδασκε το σχολείο, τα παιδιά θα το αντιπαθούσαν, εξίσου, όπως και τη σχολική γνώση.

- Ομαδοκεντρική διδασκαλία, μέσα από την οποία αποσκοπείται η ολοκλήρωση της προσωπικότητας του μαθητή και η κοινωνική του ένταξη. Παράλληλα, με τη συγκρότηση και αποδοχή κοινών αξιών, πραγματώνεται η ολόπλευρη και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών, συναισθηματικών και γνωστικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων. Με την διαδικασία εσωτερίκευσης των κοινωνικών ρόλων αναπτύσσεται η αυτοαντίληψη του παιδιού. Η διαδικασία της μάθησης αποκτά συλλογικό χαρακτήρα και το « εγώ » του κάθε μαθητή εντάσσεται, χωρίς να υποτάσσεται, μέσα στο « εμείς » της ομάδας.

- Η γνώση δεν είναι αυτοσκοπός αλλά το μέσο καλλιέργειας του κριτικού προσώπου, συμβάλλοντας στην αυτοπραγμάτωσή του και προσφέροντάς του ρινίσματα ευτυχίας.

Το έλλειμμα αυτών μας οδήγησε στα έσχατα.

Η εκπαίδευσή μας εστιάζεται στην επαγγελματική μας κατάρτιση, πρώτιστα – και αυτή λειψή - και όχι στην παιδεία. Αυτό μας οδήγησε σε μια προβληματική ιεράρχηση των αξιών μας. Με αποτέλεσμα:

να απουσιάζει η κριτικότητα, η κοινωνική συνείδηση, η δημοκρατική συνείδηση, η οικολογική συνείδηση, η καταναλωτική συνείδηση, η ανάληψη ευθύνης.

Με άλλα λόγια, δεν έχουμε συνειδησιακά προβλήματα όταν αδικούμε το συνάνθρωπό μας, όταν βιώνουμε την αναξιοκρατία σε όλες της εκφάνσεις της κοινωνικής και επαγγελματικής μας ζωής. Δεν έχουμε ενσυναίσθηση, δεν εκτιμούμε ό,τι έχουμε, δεν μπορούμε να ξεχωρίσουμε τις ανάγκες μας από τις επιθυμίες μας, δεν έχουμε ενοχές όταν δεν είμαστε συνεπείς στις υποχρεώσεις μας – επαγγελματικές και προσωπικές.

Πεποίθηση του ΠτΟ είναι πως:

- Το παρελθόν και το μέλλον του Ελληνισμού εμφολεύει στην παιδεία και τον πολιτισμό. Εκεί, πρώτιστα, θα πρέπει να κεφαλαιοποιήσουμε.

- Στη ζωή δεν υπάρχουν προορισμοί, αλλά διαδρομές. Η παγκοσμιοποιημένη οικουμένη είναι, άτεγκτα, ανταγωνιστική. Συνεπώς, για να επιβιώσουμε ως κοινωνία προσώπων, με συγκεκριμένο αξιακό σύστημα, πολιτισμική ταυτότητα και εθνική κληρονομιά, και όχι ως άθυρμα ατόμων με έλλειμμα υπαρξιακού νοήματος και διληματικό διακύβευμα, θα πρέπει να βγούμε από τη βολή μας, και να αλλάξουμε ρώτα που θα χαρακτηρίζαν έναν κριτικό Κρητικό.

- Λόγω κλιματολογικών συνθηκών, ηλιοφάνειας, σύνθεσης εδαφικών ιχνοστοιχείων, τα γεωργοκτηνοτροφικά προϊόντα μας, ποιοτικά, αισθησιακά και γευστικά, είναι κορυφαία στον κόσμο. Εκεί πρέπει να κεφαλαιοποιήσουμε.

- Η Κρήτη – και η Ελλάδα – δεν είναι ένας τυχαίος τουριστικός προορισμός. Μπορούμε να κεφαλαιοποιήσουμε σε ποιοτικό, υψηλού μορφωτικού κεφαλαίου

επισκέπτες, που είναι σε θέση να εκτιμήσουν τον τόπο μας, την ιστορία του, τον πολιτισμό του.

- Εργασία και πρόσωπο συγκροτούν μια διαλεκτική ενότητα. Με την εργασία το πρόσωπο, αξιοποιώντας τις γνώσεις και το ταλέντο του, αυτοπραγματώνεται. Συγχρόνως, παράγει έργο, εξασφαλίζει τα προς το ζειν, προσφέρει στην κοινωνία, γεύεται τη χαρά της δημιουργίας του – την ευτυχία του. Να κεφαλαιοποιήσουμε στην **εργασία για όλους**, αφού συνιστά, πέρα από ανάγκη, φυσικό δικαίωμα και προϋπόθεση αυτοπραγμάτωσης του προσώπου.

Κάποιες σκέψεις για δράσεις – επιδιώξεις του ΠτΟ, προς όφελος όλης της Κρήτης, αλλά και της Ελλάδας, εν γένει, με την προσδοκώμενη ποιοτική «μετάλλαξη» των επισκεπτών – τουριστών της.

Επιμέρους στόχοι μιας τέτοιας φιλοσοφίας μπορεί να είναι η **κεφαλαιοποίηση** στην πολιτισμική μας κληρονομιά.. Δηλ., το ΠτΟ να πρωτοστατήσει σε μια αξίωση από τη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα – από κοινού με άλλους φορείς – ώστε, προϋπόθεση να αποκτήσει κάποιος **διδασκτορικό στην αρχαιολογία**, να κάνει αρχαιολογικές ανασκαφές, τουλάχιστον για ένα εξάμηνο, στην Κρήτη. **Σκεπτικό:** Εδώ είναι οι καταβολές του δυτικού αξιακού συστήματος και πολιτισμού του. Ένας χώρος, ζωντανό μουσείο 6.000 ετών αδιάλειπτης κατοίκησης και συγκατοίκησης δεκάδων πολιτισμών. Όποιον πολιτισμό του δυτικού κόσμου - και όχι μόνο – πραγματευτεί ο υποψήφιος διδάκτορας, δεν μπορεί, παρά να προσφύγει την Κρήτη, ως πρωτογενή πηγή πληροφόρησης.

Μια άλλη διεκδίκηση, με συναφές σκεπτικό, θα μπορούσε να είναι για τους υποψήφιους διαιτολόγους, ειδικευμένους στη Μεσογειακή διαίτα. Να δικαιούται η Κρήτη να προσφέρει ή να βεβαιώνει, και τυπικά, την Επάρκειά του, αφού η παραδοσιακή κρητική «συνταγή – διαίτα» θα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του Αναλυτικού του Προγράμματος.

Τέλος, ο μελετητής της βοτανολογίας – χορτολογίας, να σπουδάζει για κάποιο χρονικό διάστημα στην Κρήτη. Αφού η χλωρίδα της Κρήτης αναγνωρίζεται, και από διεθνείς ακαδημαϊκούς οργανισμούς, ως μοναδική.

Αυτές και άλλες παρεμφερείς επιτυχημένες παρεμβάσεις του Π.τ. Ο., θα μπορούσαν να αλλάξουν, δραματικά, τόσο την αντίληψη του κόσμου για τη σύγχρονη Ελλάδα, όσο και την τουριστική ποιότητα της Νήσου (γιατί άλλη ποιότητα τουριστών έρχεται στην Κρήτη, και στην Ελλάδα, επειδή εκτιμούν την Κνωσό, και άλλη γιατί εκτιμούν τα σφηνάκια και τα μπουρδέλλα της Χερσονήσου και της Σταλίδας).

Και αυτά θα πιστωνόταν στο Π.τ.Ο., πέρα από την ουσιαστική προσφορά στον τόπο και τους ανθρώπους του.